JAC XASC-SNK(Comp.)L-ELEC/ADDL-ASC

SNK
Arts/Science/Commerce

Total No. of Pages : 23

पृष्ठों की कुल संख्या : 23

झारखण्ड अधिविद्य परिषद्

ANNUAL INTERMEDIATE EXAMINATION – 2025

SANSKRIT

Total Time : 3 Hours 15 minute — Full Marks : 80

कुल समय : 3 घंटे 15 मिनट — पूर्णांक : 80

General Instructions / सामान्य निर्देश :

1. This Question Booklet has *two* Parts — **Part-A** and **Part-B**.

   इस प्रश्न-पुस्तिका में दो भाग — **भाग-A** तथा **भाग-B** हैं।

2. **Part-A** is of MCQ Type having **30** marks and **Part-B** is of Subjective Type having **50** marks.

   भाग-A में **30** अंक के बहुविकल्पीय प्रश्न तथा **भाग-B** में **50** अंक के विषयनिष्ठ प्रश्न हैं।

3. The candidate has to answer in the Answer Booklet which will be provided separately.

   परीक्षार्थी को अलग से उपलब्ध कराई गई उत्तर-पुस्तिका में उत्तर देना है।

4. **Part-A** — There are **30** Multiple Choice Questions having four (4) options (A, B, C & D). The candidate has to write the correct option in the Answer Booklet. *All* questions are compulsory. Each question carries **1** mark. There is no negative marking for wrong answer.

भाग-A — इसमें **30** बहुविकल्पीय प्रश्न हैं जिनके 4 विकल्प (A, B, C तथा D) हैं। परीक्षार्थी को उत्तर-पुस्तिका में सही विकल्प लिखना है। सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। प्रत्येक प्रश्न **1** अंक का है। गलत उत्तर के लिए कोई अंक काटा नहीं जाएगा।

5. **Part-B** — There are *three* sections : **Section-A, B** & **C**.

This part is of Subjective Type having Very Short Answer, Short Answer & Long Answer Type questions. Total number of questions is **22**.

Section-A — Question Nos. **31-38** are Very Short Answer Type. Answer any **6** questions. Each question carries **2** marks.

Section-B — Question Nos. **39-46** are Short Answer Type. Answer any **6** questions. Each question carries **3** marks. Answer the questions in maximum 150 words each.

Section-C — Question Nos. **47-52** are Long Answer Type. Answer any **4** questions. Each question carries **5** marks. Answer the questions in maximum 250 words each.

भाग-B — इस भाग में तीन खण्ड — खण्ड-**A**, **B** तथा **C** हैं। इस भाग में अति लघु उत्तरीय, लघु उत्तरीय तथा दीर्घ उत्तरीय प्रकार के विषयनिष्ठ प्रश्न हैं। कुल प्रश्नों की संख्या **22** है।

खण्ड-A — प्रश्न संख्या **31-38** अति लघु उत्तरीय प्रकार के हैं। किन्हीं **6** प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न **2** अंक का है।

खण्ड-B — प्रश्न संख्या **39-46** लघु उत्तरीय प्रकार के हैं। किन्हीं **6** प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न **3** अंक का है। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर अधिकतम 150 शब्दों में दें।

खण्ड-C — प्रश्न संख्या **47-52** दीर्घ उत्तरीय प्रकार के हैं। किन्हीं **4** प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न **5** अंक का है। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर अधिकतम 250 शब्दों में दें।

6. Candidates are required to answer in their own words as far as practicable.

परीक्षार्थी यथासंभव अपने शब्दों में ही उत्तर दें।

7. ***Candidate has to hand over his/her Answer Booklet to th Invigilator compulsorily before leaving the examination hall.***

परीक्षार्थी परीक्षा भवन छोड़ने के पहले अपनी उत्तर–पुस्तिका वीक्षक को अनिवार्य रूप से लौटा दें।

8. Candidates can take away the Question Booklet after completion of the Examination.

परीक्षा समाप्त होने के उपरांत परीक्षार्थी प्रश्न–पुस्तिका अपने साथ लेकर जा सकते हैं।

Part-A

भाग-A

(Multiple Choice Type Questions)

(बहुविकल्पीय प्रश्न)

Question Nos. **1** to **30** are Multiple Choice Type. Each question has *four* options. Select the correct option and write it in the Answer Sheet. Each question carries 1 mark. 1 × 30 = 30

प्रश्न संख्या **1** से **30** तक बहुविकल्पीय प्रकार के हैं। प्रत्येक प्रश्न के चार विकल्प हैं। सही विकल्प चुनकर उत्तर पुस्तिका में लिखें। प्रत्येक प्रश्न 1 अंक का है। 1 × 30 = 30

प्रश्न संख्या **1 - 30** वस्तुनिष्ठप्रश्नाः सन्ति ।

सर्वे प्रश्नाः समानाङ्काः ।

सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।

प्रदत्तेषु विकल्पेषु समुचितम् उत्तरं चिनुत ।

अपठितांश–अवबोधनम्

निर्देश : अधोलिखितं अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् विकल्पेभ्यः उत्तरत –

अनुच्छेदः

सङ्गणकं तु विज्ञानस्य अत्यधिकं विकसितं बुद्धिमत् च यन्त्रस्ति । मुद्रण–सञ्चार–सैन्य–चिकित्सा–विज्ञानादिक्षेत्रेषु अस्य व्यापकः प्रभावः दृश्यते । असाधारणी अस्ति गणनशक्तिः स्मरणशक्तिः च । अनलसम् अविरतं च कर्म करोति इदम् । आधुनिकयुगस्य तु कल्पवृक्षः अयम् । परमद्यतनीयाः जनाः अलसाः भूत्वा लघुकार्याय अपि सङ्गणकाश्रिताः भवन्ति । 'बुद्धेः विकासः अवरुद्धः न भवेत्' अतः जागरुकाः भूत्वा अस्य प्रयोगः कर्तव्यः । बालाः

अपि दिनानुदिनम् क्रीडा-कारणेन अस्य वशीभूताः जायमानाः सन्ति । ते बहिः क्रीडितुं न इच्छन्ति येन शारीरिकविकासः सम्पक्त्या न जायमानो वर्तते ।

प्रश्नाः

1. अद्यतनीययुगस्य कल्पवृक्षः किं मन्यते ?

(A) स्मरणशक्तिः (B) सङ्गणकम्
(C) कल्पवृक्षः (D) विकासः

2. सङ्गणकस्य स्मरणशक्तिः कीदृशी ?

(A) अनलसम् (B) जागरुकाः
(C) असाधारणी (D) चिकित्सा

3. 'अनलसम् अविरतं च कर्म करोति इदम् ।' अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् ?

(A) करोति (B) अविरतं
(C) अनलसम् (D) कर्म

4. 'व्यापकः प्रभावः,' अत्र विशेषणपदं किम् ?

(A) पकः (B) भावः
(C) प्रभावः (D) व्यापकः

5. 'कार्यम्' इति पदस्य समानार्थकं पदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत ।

(A) क्रीडितुं (B) अविरतं
(C) कर्म (D) असाधारणी

पठितावबोधनम्

निर्देश : अधोलिखितं गद्यांशं, पद्यं, नाट्यं च पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् विकल्पेभ्यः उत्तरत -

गद्यांशः

"इत्येवं विचार्य सर्वस्वदक्षिणं यज्ञं कर्तुमुपक्रान्तवान् । ततः शिल्पिभिरतीव मनोहरो मण्डपः कारितः । सर्वापि यज्ञसामग्री समाहृता । देवमुनिगन्धर्वयक्षसिद्धाश्च समाहृताः । तस्मिन्नवसरे समुद्राह्वानार्थं कश्चिद् ब्राह्मणः समुद्रतीरे प्रेषितः । सोऽपि समुद्रतीरं गत्वा गन्धपुष्पादिषोडशोपचारं विधायाऽब्रवीत् ।"

6. शिल्पिभिः कः कारितः ?

(A) गृहम्
(B) मूर्तिः
(C) मनोहरमण्डपः
(D) विद्यालयः

7. कस्य आह्वानार्थं ब्राह्मणः प्रेषितः ?

(A) समुद्रस्य
(B) देवस्य
(C) पुत्रस्य
(D) असुरस्य

8. 'कारुभिः' अस्य कः पर्यायः ?

(A) लताभिः
(B) मातृभिः
(C) शिल्पिभिः
(D) सर्वाभिः

9. 'आगत्य' अस्य विलोमपदं किम् ?

(A) आगम्य
(B) प्रणम्य
(C) अवगम्य
(D) गत्वा

10. 'विचार्य' पदे कः प्रत्ययः प्रयुक्तः ?

(A) ल्यप्
(B) अनीयर्
(C) क्त्वा
(D) शतृ

पद्यम्

"पश्चात्पुच्छं वहति विपुलं तच्च धूनोत्यजस्रम्,
दीर्घग्रीवः स भवति, खुरास्तस्य चत्वार एव ।
शष्पाण्यत्ति प्रकिरति शकृत्पिण्डकानाम्रमात्रान्,
किं व्याख्यानैर्व्रजति स पुनर्दूरमेहपेहि यामः ।।"

11. दीर्घग्रीवः कः भवति ?

(A) अजः
(B) अश्वः
(C) कपोतः
(D) वराहः

12. अश्वः कानि अत्ति ?

(A) शष्पाणि (B) आम्राणि

(C) कमलानि (D) नेत्राणि

13. 'सततम्' अस्य कः पर्यायः ?

(A) सत्यम् (B) अजस्रम्

(C) असत्यम् (D) खुराः

14. 'अग्रे' अस्य विलोमपदं किम् ?

(A) विपुलम् (B) दीर्घग्रीवः

(C) पश्चात् (D) तच्च

15. 'भवति' पदे कः लकारः ?

(A) लट् (B) लृट्

(C) लोट् (D) लङ्

नाट्यांशः

"कौसल्या-जात ! अस्ति ते माता ? स्मरसि वा तातम् ?

लवः - नहि ।

कौसल्या - ततः कस्य त्वम् ?

लवः - भगवतः सुगृहीतनामधेयस्य वाल्मीकेः ।

कौसल्या - अयि जात ! कथयितव्यं कथय ।

लवः - एतावदेव जानामि । (प्रविश्य सम्भ्रान्ताः)

वटवः - कुमार ! कुमार ! अश्वोऽश्व इति कोऽपि भूतविशेषो जनपदेष्वनुश्रूयते, सोऽयमधुनाऽस्माभिः स्वयं प्रत्यक्षीकृतः ।"

16. 'वाल्मीकेः' अस्य किं विशेषणम् ?

(A) सुगृहीतनामधेयस्य

(B) कुमारः

(C) भूतविशेषो

(D) कोऽपि

7. अस्माभिः कः भूतविशेषः प्रत्यक्षीकृतः ?

(A) अजः
(B) चित्रकः
(C) व्याघ्रः
(D) अश्वः

18. भूतविशेषोऽश्व कुत्र अनुश्रूयते ?

(A) ग्रामेषु
(B) जनपदेषु
(C) वनेषु
(D) गृहेषु

19. 'अनुश्रूयते' अस्य कर्तृपदं किम् ?

(A) बटवः
(B) लवः
(C) कौसल्या
(D) जनकः

20. 'कथयितव्यं' पदे कः प्रत्ययः प्रयुक्तः ?

(A) क्त्वा
(B) क्त
(C) तव्यत्
(D) ल्यप्

निर्देशः रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत ।

21. श्रीनायारः स्वल्पभाषी आसीत् ।

(A) कः

(B) कीदृशः

(C) केन

(D) कुत्र

22. तस्य राज्येन सह कश्चित् सम्पर्कः नास्ति ।

(A) कः

(B) कीदृशः

(C) केन

(D) कुत्र

23. पत्रस्य अर्धाधिकं भागं अश्रुधारा आर्द्राकरोति स्म ।

(A) कस्य

(B) कीदृशः

(C) केन

(D) कुत्र

24. श्रीदासः तत्पत्रमुद्घाटितवान् ।

(A) कः

(B) कीदृशः

(C) केन

(D) कुत्र

25. भगवान् त्वां दीर्घजीवनं कारयतु ।

(A) कः

(B) कीदृशः

(C) केन

(D) काम्

निर्देशः निर्देशानुसारम् उत्तरं चिनुत -

26. 'विद्ययाऽमृतमश्नुते' पाठः कस्मात् ग्रंथात् संकलितः ?

(A) तैत्तिरीयोपनिषदः (B) ईशावास्योपनिषदः

(C) मुंडकोपनिषदः (D) मांडूक्योपनिषदः

27. रघुवंशात् कः पाठः संकलितः ?

(A) रघुकौत्ससंवादः (B) बालकौतुकम्

(C) सूक्ति-सुधा (D) दीनबंधुश्रीनायारः

28. 'विक्रमस्यौदार्यम्' पाठः कस्मात् ग्रंथात् संकलितः ?

(A) रामायणात् (B) मेघदूतात्

(C) महाभारतात् (D) सिंहासनद्वात्रिंशिकायाः

29. 'बालकौतुकम्' इति पाठः कस्य रचना ?

(A) कालिदासस्य (B) भवभूतेः

(C) बाणभट्टस्य (D) सुश्रुतस्य

30. अन्तरराष्ट्रिययोगदिवसः कदा समायोज्यते ?

(A) 19 जून (B) 20 जून

(C) 21 जून (D) 22 जून

JAC

Part-B

भाग-B

(Subjective Type)

(विषयनिष्ठ प्रश्न)

Section – A

खण्ड – A

(Very Short Answer Type Questions)

(अति लघु उत्तरीय प्रश्न)

2 × 6 = 12

Answer any *six* questions.

किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर दें।

निर्देश : अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् निर्देशानुसारम् उत्तरत –

भारतम् एकः विशालः प्राचीनः च देशः अस्ति । एतद् उत्तरे कश्मीरप्रदेशात् दक्षिणे कन्याकुमारी पर्यन्तम्, पूर्वे असमप्रदेशात् पश्चिमे कच्छप्रदेशपर्यन्तं च विस्तृतम् अस्ति । अस्माकं भारते विभिन्नानां वर्णानां, जातीनां, धर्माणां च जनाः परस्परं मिलित्वा वसन्ति । भारते भाषा-परम्पराः-धर्मवैभिन्ये अधि अत्रत्येषु नागरिकेषु एकता वर्तते । स्वतन्त्रता भारतीयनागरिकाणां मौलिकः अधिकारः अस्ति । सर्व नागरिकाः कमपि धर्म स्वीकर्तुं

स्वतन्त्राः सन्ति । सर्वे धर्माः अस्मभ्यं नम्रता-दया-परोपकाराणाम् उपदेशं यच्छन्ति ।अत एव भारते सर्वेषां धर्माणां जनाः भेदभावं विना निवसन्ति ।

प्रश्नाः

पूर्णवाक्येन उत्तर -

31. भारतं कीदृशः देशः अस्ति ?

32. भारतस्य नागरिकेषु का वर्तते ?

33. भारते जनाः कथं वसन्ति ?

34. यथानिर्देशम् उत्तरत -

(i) 'सन्ति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(ii) 'प्राचीनः' इति विशेषणस्य विशेष्यं किम् ?

(iii) 'अन्योऽन्यम्' इति अर्थ किं पदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(iv) 'परतन्त्राः' इति पदस्य किं विलोमपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

पठितावबोधनम्

अधोलिखितं गद्यांशं, पद्यं च पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत –

गद्यांशः

''अस्मिन् समये एकः षोडशवर्ष-देशीयो गौरो युवा हयेन पर्वतश्रेणीरुपर्युपरि गच्छति स्म। ए सुगठितदृढशरीरः श्यामश्यामैर्गुच्छगुच्छैः कुञ्चितकुञ्चितैः कचकलापैः दूरागमनायासवशे सूक्ष्म-मौक्तिक-पटलेनेव स्वेदबिन्दु-व्रजेन समाच्छादितललाट-कपोल-नासाग्रोत्तरोष्ठः को शिववीरस्य विश्वासपात्रः सिंहदुर्गात् तस्यैव पत्रमादाय तोरणदुर्गं प्रयाति ।''

प्रश्नाः

पूर्णवाक्येन उत्तर –

35. युवा केन पर्वतश्रेण्याः उपरि गच्छति स्म ?

36. निर्देशानुसारम् उत्तरत :

(i) 'गच्छति स्म' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(ii) 'स्थूल' इति पदस्य किम् विलोमपदमत्र प्रयुक्तम् ?

(iii) 'केशसमूहैः' इति पदस्य किं पर्यायपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(iv) 'तस्यैव पत्रम् आदाय ....' इति वाक्ये 'तस्य' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ?

पद्यम् –

प्रातः प्रयाणाभिमुखाय तस्मै
सविस्मयाः कोषगृहे नियुक्ताः ।
हिरण्मयीं कोषगृहस्य मध्ये
वृष्टिं शशंसुः पतितां नभस्तः ॥

37. पूर्णवाक्येन उत्तर –

(i) कस्य मध्ये वृष्टिं शशंसुः ?

(ii) कीदृशीं वृष्टि शशंसुः ?

38. यथानिर्देशम् उत्तरत –

(i) 'शशंसुः' अस्य कर्तृपदं किम् ?

(ii) 'वृष्टिम्' अस्य विशेषणं किम् ?

Section – B

खण्ड – B

(Short Answer Type Questions)

(लघु उत्तरीय प्रश्न)

Answer any *six* questions. Answer the questions in maximum 150 words each. 3 × 6 = 18

किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर अधिकतम 150 शब्दों में दें।

39. अधोलिखितस्य श्लोकस्य अन्वये रित्तस्थानपूर्तिं कुरुत –

ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किंच जगत्यां जगत् । तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मा गृधः कस्यस्विद् धनम् ।।

अन्वयः

जगत्यां यत् किम् च (i) ………… इदम् सर्वम् (ii) ……….,तेन त्यक्तेन भुञ्जीथाः,

कस्यस्वित् धनं मा (iii) ………… ।

40. वाक्यं शुद्धं कुरुत -

(क) मया पत्रं लिखामि ।

(ख) त्वं कुत्र गच्छति ?

(ग) राजा दशरथस्य चत्वारः पुत्राः आसीत् ।

41. उचितरूपैः रिक्तस्थानं पूरयत -

(क) .... यज्ञं कुर्वन्ति । (मुनि)

(ख) .... कमलानि विकसन्ति । (तत्)

(ग) छात्राः .... गच्छन्ति । (विद्यालय)

42. प्रत्ययं संयोज्य लिखत -

(क) गम् + क्त्वा -

(ख) कृ + तव्यत् -

(ग) नर्तक + ङीप् -

43. अधः समस्तपदानां विग्रहाः दत्ताः, तानाश्रित्य समस्तपदानि रचयत -

यथा–कुलस्य व्रतं .... कुलव्रतम् ।

(क) वनस्य अन्तरे -

(ख) गुणानां लुब्धाः -

(ग) प्रकृत्या सिद्धम् -

44. शब्दार्थं लिखत -

(क) अस्तेयम् -

(ख) शौचम् -

(ग) जुगुप्सा -

45. रेखाङ्कितपदस्य विभक्तिं तत् कारणञ्च लिखत -

(क) <u>गणेशाय</u> नमः ।

(ख) <u>जलं</u> विना जीवनं शून्यः ।

(ग) <u>कविषु</u> कालिदासः श्रेष्ठः ।

46. अधोलिखितपदानां सन्धि-विच्छेदं वा कुरुत -

(क) स्वागतम् = ... + ...

(ख) कालांशः = ... + ...

(ग) अति + इव = ...

Section – C

खण्ड – C

(Long Answer Type Questions)

(दीर्घ उत्तरीय प्रश्न)

Answer any *four* questions. Answer the questions in maximum 250 words each. 5 × 4 = 20

किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर अधिकतम 250 शब्दों में दें।

47. श्लोकमेलनं कुरुत –

'अ'	'आ'
कर्मण्येवाधिकारस्ते	यत्किञ्च जगत्यां जगत् ।
ददाति प्रतिगृह्णाति	मा फलेषु कदाचन ।
ईशावास्यमिदं सर्वं	गुह्यमाख्याति पृच्छति ।
अस्ति यद्यपि सर्वत्र	योजयते हिताय ।
पापान्निवारयति	नीरं नीरज-राजितम् ।

48. विद्यालयशुल्कक्षमापनार्थं स्वप्राचार्यं प्रति एकं पत्रं लिखत ।

49. चम्पूकाव्यस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपादयत । चम्पूकाव्यस्य उदाहरणम् अपि लिखत ।

50. अधोलिखितरचनानां लेखकानां नामानि लिखत । (केवलं पञ्चानाम्)

(क) रामायणम्

(ख) पाषाणी कन्या

(ग) महाभारतम्

(घ) किरातार्जुनीयम्

(ङ) उत्तररामचरितम्

(च) कादम्बरी ।

51. मञ्जूषासहायतया चित्रं दृष्ट्वा पञ्च वाक्यानि रचयत -

पर्वताः	वृक्षाः	मेघाः
हरिताः	गृहाणि	सुन्दरम्
नदी	वर्षाकाले	जलमग्नाः

52. मञ्जूषातः उचितसङ्केतान् गृहीत्वा अधोलिखितां कथां पूरयित्वा पुनः लिखत – 5

मञ्जूषाः

गर्वेण, दास्यति, त्वमेव, सम्मानितवान्, असत्यवादनम् ।

एकः अहङ्कारी राजा पण्डितान् आहूय अपृच्छत् – "वदत ! कः श्रेष्ठः अहं वा ईश्वरः वा ?" व्याकुलाः पण्डिताः अचिन्तयन् – कि कुर्मः ? इतः प्राणहानिः ततः ....(1)........ । एकः वृद्धः प्रणम्य अवदत् – "राजन् ! निरसंदेहं ....(2)........ श्रेष्ठः न ईश्वरः ।" राजा ....(3)........ मस्तकम् उन्नयन् अपृच्छत् – "तत् कथम् ?" वृद्धपण्डितः अवदत् – "राजन् ! त्वम् अस्मान् राज्यात् निष्कासयितुं क्षमः न तु ईश्वरः । निष्कासयति चेत् कुत्र स्थानं ....(4)........ ?" राजा स्वमूर्खताम् अवगतवान् वृद्धं च ....(5)........ ।